

VSEŽIVLJENJSKO IZOBRAŽEVANJE ZA PRAVIČNOST IN SOCIALNO KOHEZIVNOST

Nov izziv visokega šolstva

Pri Evropskem svetu poteka večletni mednarodni projekt Strukture in kvalifikacije v vseživljenjskem učenju. Že pri nastajanju projekta je sodelovala predstavnica Slovenije Majda Širok, ki že dolga leta spremlja visoko šolstvo v Sloveniji in je vodja službe za programe EU. Med drugim je v okviru tega projekta proti koncu preteklega leta (novembra 2000) vodila mednarodno konferenco v Gozd-Martuljku. Udeležili so se je znanstveniki in strokovnjaki iz vse Evrope. Zastopane so bile tudi vzhodnoevropske države.

Iz Slovenije se je udeležilo mednarodne konference večje število znanstvenikov in strokovnjakov z obeh univerz, Ministrstva za šolstvo in šport, drugih visokošolskih zavodov in inštitutov. Analizo stanja v Sloveniji je v uvodnem plenarnem referatu predstavila dr. Ana Krajnc. V živahno, na trenutke tudi zelo kritično razpravo so se vpletli že v plenarnem delu in potem po skupinah vsi navzoči, saj se je tematika konference nanašala na pereče probleme sodobne družbe.

Visoko šolstvo je barometer razvoja družbe. Tu se križajo ekonomski, tehnološki, kulturni in politični trendi. Naj ponovimo spoznanje, ki smo ga zapisali že pred leti: univerza je osnovna šola za 21. stoletje. To, kar je pomenila za prebivalstvo osnovna šola v 17. ali 18. stoletju, pomeni danes univerza. Zaman si zatiskamo oči pred resnico, da bi v sodobnem

času moral imeti vsak mlad ali odrasel človek nekaj postsekundarne (višje ali visoke) izobrazbe, ker jo potrebuje za preživetje. Višje in visokošolstvo postaja živec družbe, njena najbolj občutljiva točka. Če na potrebe po znanju in izobrazbi družba ne reagira dovolj hitro, je ogrožen celo obstoj njene države.

Razlike med tistimi, ki imajo znanje, in onimi, ki z znanjem ne razpolagajo, so vse večje. Premalo izobražen človek, so poudarili navzoči, se hitro znajde na margini družbe in od tod gre pot samo še v alkohol, agresijo, kriminal in droge. Ker se posamezniki ne morejo vključiti v družbo konstruktivno, postanejo destruktivni do sebe in svojega okolja.

Prednost mednarodnih konferenc je, da omogočajo primerjavo domačega stanja s stanjem v drugih državah. Takrat šele vidimo, kje smo. To se je zgodilo tudi na mednarodni konferenci v Gozd-Martuljku.

Referati so prikazali različne stopnje razvitosti visokega šolstva. Navzoči so si lahko ustvarili predstavo o tem, kaj družba potrebuje od visokega šolstva, kaj je možno in kaj jim doma še primanjkuje.

Hans Peter Jensen, rektor z ene danskih univerz, je na primer dejal, da si njihova država ne more privoščiti, da bi živeli v njihovi družbi ljudje brez primerne izobrazbe. Zato po-

*Visoko šolstvo je
barometer
družbenega
razvoja.*

šljejo vsakega, ki se znajde na Danskem, bodisi kot begunec bodisi kot priseljenc, najprej na študij, ki ga financira država. Dodal je še, da si ne morejo privoščiti, da bi v njihovi družbi živeli posamezniki, ki niso sposobni prevzeti odgovornosti za svoje preživetje in ne morejo iti v korak s sodobnim razvojem. Maja 1999 je danski parlament sprejel dokument o enakih možnostih za vsakogar v izobraževanju. Določili so letnico, do kdaj mora imeti vsakdo nekaj visoke izobrazbe. »Tekmovati moramo v znanju, in ne v plačah.« Nobeno izobraževanje ne sme končati v slepi ulici. Študij mora upoštevati izkušnje. V visoko šolo se lahko vpiše vsakdo, ki je star 25 let in ima najmanj dve leti delovnih izkušenj. Zato država tudi beguncem najprej plača delovno prakso v različnih ustanovah in jim s tem odpre pot v študij. Študijske programe se pri-

lagajajo izkušnjam posameznikov. Zakon za-vezuje univerze, da upoštevajo izkušnje. Izkušnje se na Danskem upoštevajo in vrednotijo na dva načina: omogočajo dostop na univerzo in se upoštevajo pri dodiplomskem študiju.

O različnih oblikah visokošolskega študija so poročali tudi iz drugih razvitih evropskih držav. Zelo pomembno je, da imajo v družbi razvito višješolsko raven, ker se mnogi ne odločajo za akademsko kariero in se usmerijo raje v prakso naravnane in krajše študijske programe. V Veliki Britaniji je skoraj vsaka občina imela neakademske visokošolske ustanove, imenovane politehnike. Leta 1993 pa so jih z zakonom odpravili zaradi diskriminacije disciplin v praksi in pa so jih preimenovali v univerze. V okoljih, ki imajo visoko izobraženo populacijo, ne ugotavljajo

brezposelnosti (na primer Velika Britanija ima samo 4,5 odstotka brezposelnosti, pokrajina Baden-Würtemberg 4 odstotke, povprečje za ZDA pa je 4,2 odstotka). Profesor Michael Osborn s Škotskega, ki je mednarodno priznan znanstvenik s področja visokega šolstva, trdi, da »100 odstotkov delovnih mest zahteva diplome; pomembna vloga današnje univerze je, da vrednoti izkustva ljudi«. Nemčija vabi visoko izobražene strokovnjake ne glede na to, od kod prihajajo. Tudi v avlah naših fakultet se so pojavili lepaki z napisi Dobrodošli v Nemčiji, ki ponujajo možnosti za znanstveno-raziskovalno in razvojno delo v Nemčiji. Vprašamo se, od kod jih bomo lahko dobili v Slovenijo, kajti svojih izobražencev imamo daleč premalo, da bi utrdili svojo državo in se ujeli z razvojem. Domači strokovnjaki bežijo v tujino, ker imajo tam večje možnosti za nadaljnje izobraževanje, raziskovanje in razvoj.

Finska ima 5 milijonov prebivalcev in 20 univerz, poleg tega pa še 19 politehnik, ki so bolj lokalno zasnovane visokošolske ustanove. Slovencev je 2 milijona. Bralcem prepuščam presojo, ali imamo preveč, dovolj ali premalo univerz.

V okviru obravnavanega mednarodnega projekta sta bili sprejeti dve resoluciji: lizbonska in bolonjska resolucija. Podpisalo ju je 26 držav (med njimi tudi Slovenija) in ministri za šolstvo so se obvezali, da ju bodo uresničevali v praksi. Zahtevata fleksibilno visoko šolstvo in lažji prehod v nacionalnih visokošolskih sistemih ter mednarodno mobilnost študentov, diplomantov in profesorjev. Študij postaja množičen in zahteva različne možnosti študija. Najkrajši programi lahko trajajo dva semestra, usposabljanja, po dveh letih študija dobi študent, če se odloči za tak program, prvo diplomo. Pozneje se lahko vrne in nadaljuje do naslednje diplome. Prožnost visokega šolstva naj bi zagotovila nova zakonodaja v evropskih državah. Uvajanje kratkih programov dopolnilnega izobraževanja približuje

univerze vseživljenjskemu izobraževanju. Resoluciji zahtevata tudi uvajanje kreditnega sistema v visoko šolstvo. Študent naj ima možnost izbiranja po svojih interesih in sposobnostih. Uvajanje primerljivih meril bi zelo povečalo mobilnost. Visokošolski sistemi morajo delovati vključujoče, in ne selektivno ter izključujoče. Pravilo je odprt študij za vsakogar ne glede na starost. S tistimi, ki jih študij ne zanima, bi se morale ukvarjati posebne službe. Evropa nima druge možnosti. Samo z izobraženimi in kompetentnimi ljudmi bo lahko konkurirala na svetovnem trgu.

Letne mednarodne konference so tematske in po posameznih področjih ocenjujejo, kako se uresničujeta obe sprejeti resoluciji. Naslednja konferenca bo letos (2001) v Pragi. Ko smo slovenski udeleženci poslušali referate ter poročila iz razvitih držav in jih primerjali s stanjem pri nas, so se nam zdeli kot sanje, obljubljeni dežela ali utopija. Toda zaslutili smo, da bodo – če ne bomo imeli dovolj politične volje razviti višje in visoko šolstvo – pritiski EU tako veliki, da bo moral vsak konzervativizem popustiti in dati zeleno luč za odprt in prožen, posamezniku prirojen študij. Z mednarodne konference smo odšli tako bolj optimistični.

dr. Ana Krajnc